

MEEDOEN SPECIAL

Deze special is een publicatie in het kader van Meedoen Alle Jeugd door Sport

Voorwoord

MEEDOEN ALLE JEUGD DOOR SPORT

Toen de ministeries van VWS en VROM (WWI, toen V&I) in 2006 Meedoen Alle Jeugd door Sport lanceerden, kreeg de georganiseerde sport geen gemakkelijke opdracht mee. Ga er maar eens aan staan: sport als middel om jongeren uit achterstandswijken een plek te geven bij sportverenigingen die vaak moeite hebben om voldoende vrijwilligers te vinden. Vrijwilligers die nodig zijn om wekelijks training te geven en de wedstrijden in het weekend in goede banen te leiden. Verenigingen die vaak de binding zijn kwijtgeraakt met de buurt die de club had gemaakt tot wat hij was.

De buurt die in de loop van de afgelopen dertig jaar sterk was veranderd. Stedelijke vernieuwingsoperaties moesten de leefbaarheid verbeteren. Maar stenen stapelen alleen lost de leefbaarheidsproblemen niet op. Hoe bevorder

je de sociale cohesie in die wijken? Wie kunnen ervoor zorgen dat bewoners weer meedoen, en elkaar kunnen ontmoeten? En wat kan de rol van de sport hierin zijn?

Vervolg op pagina 2

In dit nummer o.a.

■ Meer doen

■ Het verhaal van Roy

■ Bonden trots op mentaliteitsverandering

■ Gemeenten trots op verbeterde contacten

■ Sport als aangrijpingspunt voor gedragsverandering

■ Eindevaluatie Meedoen
Met vertrouwen naar de toekomst

Het feit dat VWS en WWI in 2006 de handen ineensloegen, geeft al aan dat het Rijk een rol voor de sport ziet bij participatie en integratie in de wijken van de grote steden. Maar daarvoor had zij partners nodig. Partners om de sportverenigingen te faciliteren, ondersteunen en stimuleren. En die partners vond het Rijk in de gemeenten en de sportbonden. Met ingang van 2008 is de projectleiding in handen van het Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB). NISB heeft niet alleen een taak als voortgangsbewaker voor het gehele Meedoenprogramma, maar voert tevens, met medewerking van de Nederlandse Sport Alliantie (NSA), het ondersteunend beleid uit. Sportbonden en gemeenten hebben elkaar in Meedoen gevonden.

SAMENWERKING

Voor het eerst is op vrij grote schaal in elf grote steden een samenwerking gegroeid tussen negen sportbonden en elf gemeenten om 500 clubs in en om de oude wijken te helpen bij het stimuleren van jeugdsport. Ik wil wijzen op de waarde van de 'meedoenvereniging' als maatschappelijke partner. Door de intensieve, vijfjarige samenwerking tussen lokale overheid en sportbond is er een bewustwording ontstaan bij de georganiseerde sport dat zij een goede bijdrage levert aan de stad, de wijk en

Clémence Ross, directeur NISB

de wijkbewoners. En dat zij tegelijkertijd deel uitmaakt van die wijk, die de laatste decennia zo veranderd is. De sportvereniging blijkt in staat om zelf verantwoordelijkheid te nemen, leert om 'naar buiten te kijken' en is sterk genoeg om kinderen en jongeren die nog niet aan sport deden in hun gelederen op te nemen.

In die vijf jaar van Meedoen hebben sportclubs stappen vooruit gezet. Sportbonden hebben de clubs gehol-

pen bij het verbeteren van het sociaal pedagogisch klimaat, het versterken van het jeugd kader, het betrekken van ouders van jeugdleden bij de clubs en het aantrekkelijker maken van het kennismakingsaanbod van de verschillende takken van sport. Ook dat is innovatief: kwaliteitsverbetering die het sportaanbod op maat toesnijdt voor specifieke doelgroepen. Gemeenten zijn stuk voor stuk goed te spreken over de samenwerking met de georganiseerde sport die weer in het brandpunt van het lokale beleid is komen te staan.

SPORT DRAAGT BIJ AAN DOELEN

Hiermee is een stap gezet in de bijdrage die de sport kan hebben aan het behalen van doelen die gemeenten in hun maatschappelijke agenda hebben opgenomen. Sportclubs kunnen dus goede partners zijn in het sportstimuleringsbeleid en het Wmo-beleid van gemeenten. Hopelijk is dit een begin van een langdurige samenwerking.

Clémence Ross, directeur NISB

Meer doen

Als we af zouden gaan op een handleiding Projectmanagement verkeert het programma Meedoen Alle Jeugd door Sport in de laatste fase, en die fase heet in managementjargon 'afsluiten'. Op zich niets nieuws of verbazends, Meedoen heeft een duidelijke agenda van 2006 tot en met 2010, dus op 31 december a.s., als de vuurpijlen de lucht in schieten, dan eindigt niet alleen het oude jaar, maar nemen we ook afscheid van maar liefst vijf jaren Meedoen. Maar stoppen we dan ook echt? Nee, sowieso maakt een aantal bonden het lopende sportseizoen af met Meedoen-activiteiten. En daarnaast blijft er werk aan de winkel.

Meedoen levert kwantitatieve resultaten op (grotere jeugd afdelingen bij de deelnemende clubs), en timmert ook kwalitatief aan de weg: meer dan 500 clubs zijn maatschappelijk actief geworden, sportbonden hebben methodieken en producten ontwikkeld om verenigingen sterker te maken, en er zijn effectieve samenwerkingsverbanden gegroeid tussen gemeenten, sportbonden en verenigingen. Allemaal met als doel om jeugd uit achterstandswijken bij sportverenigingen te krijgen en houden. Die resultaten en die missie willen we vasthouden en zo mogelijk nog verder uitbreiden. Dat is niet alleen een kwestie van geld of subsidie. Het is boven alles een kwestie van kiezen.

Gemeenten hebben tijdens Meedoen ervaring opgedaan met de sportbond als samenwerkingspartner. Gevolg was dat nooit eerder zoveel verenigingen een rol zijn gaan spelen in sportstimulering,

op school en in de wijk. Enthousiast geworden kids maakten zo direct kennis met een club waar ze lid van konden worden. Deze effectieve lijn tussen overheid en georganiseerde sport heeft gewerkt. De gemeente regisseert, de georganiseerde sport voert uit. Dit lijkt mij juist in tijden van financiële tegenwind een passende constructie die recht doet aan ieders kerntaken. De bonden ontwikkelen instrumenten, beheren deze, en stomen verenigingen klaar voor een toepassing op maat, in de wijk en op school. Daar hoeft geen sportbuurtwerker of uitvoerende gemeentelijke sportconsulent meer aan te pas te komen.

PROFESSIONALITEIT

De gemeente als opdrachtgever, de georganiseerde sport als maatschappelijk betrokken uitvoerder. Dat vraagt professionaliteit van twee kanten: benader en behandel de georganiseerde

sport dan als volwassen marktpartij met een maatschappelijke missie, die met sport als middel kan bijdragen aan sociale, sportieve en leefbare wijken. Meedoen bewijst dat het onder die voorwaarde echt werkt! Voor de geïnteresseerde gemeenten en provincies...: Meedoen is dus nog lang niet klaar.

MEEDOEN

Meldt u desgewenst aan als geïnteresseerde partij voor Meedoen bij Willie Westerhof via willie.westerhof@nisb.nl. En lees deze Meedoen Special, ontdek wat de betrokken sportbonden u te bieden hebben, en constateer wat Meedoen tot nu toe heeft opgeleverd. Wij hebben het voor het gemak allemaal op een rijtje gezet.

Veel leesplezier,

Eric Legendijk, programmamanager Meedoen Alle Jeugd door Sport, NISB

Het verhaal van Roy

Roy Egharevba (12) woont samen met zijn moeder Christel Willemsen (gemeente-ambtenaar in Amsterdam) en zijn oudere broer in Amsterdam-Noord. Sinds ruim een jaar is Roy besmet met het basketbalvirus.

Roy Egharevba

Wie Roy ziet lopen, denkt niet in de eerste plaats aan een basketballer. Want de jongen is nauwelijks drie turven hoog. Tijdens wedstrijden en trainingen weert hij zich echter als een leeuw tegen leeftijdsgenoten die soms wel twee koppen groter zijn. "Tot vorig jaar zat Roy op voetbal", vertelt zijn moeder Christel. "Daar wilde hij mee stoppen. Ik snapte dat wel, maar ik vond wel dat hij dan een andere sport moest kiezen."

Op een dag kwam Roy enthousiast thuis van zijn school in Amsterdam-Noord. Hij had op school basketbaltraining gekregen van Laki Lakner. Lakner, is trainer en combinatiefunctionaris bij ProBuild Lions, een basketbalvereniging in Landsmeer, vlak boven Amsterdam-Noord. Na die eerste keer kwam hij de weken daarna nog een paar keer kennismakingstrainingen geven. "Hij besteedde veel aandacht aan mij", vertelt Roy. "Ik denk omdat ik kleiner ben dan de anderen."

Na de laatste kennismakingsles kreeg

Roy een brief mee. "Dat was een uitnodiging om op zaterdagmorgen mee te doen aan de Basketballs'Cool in Landsmeer", vertelt Christel. Jaap Pelk, jeugdcommissielid bij ProBuild Lions, legt uit wat dat is. "Met de Basketballs'Cool bieden we jeugd de mogelijkheid om vrijblijvend te trainen. Ze kopen voor 15 euro een strippenkaart en kunnen daarmee tien trainingen volgen, zonder meteen clublid te hoeven worden."

Roy vond de Basketballs'Cool erg leuk. "We deden veel oefeningen, maar ook spelletjes. Ik leerde er heel veel. Ik ontdekte ook dat ik best wel goed was in basketbal."

PERSOONLIJK CONTACT

Ook moeder Christel was positief. "Als ik Roy op zaterdagochtend naar de sporthal in Landsmeer bracht, werd ik vaak aangesproken door iemand van de club. Dat vond ik heel positief. Verder viel me op dat er serieus getraind werd, maar dat de sfeer heel goed was.

Ik merkte ook aan Roy het positieve effect. Hij veranderde in een actieve basketballer."

Na een paar maanden Basketballs'Cool wilde Roy meer. Hij wilde echte wedstrijden spelen. Daarom vroeg hij zijn moeder of hij lid mocht worden van ProBuild Lions. "Ik had intussen al gezien hoe prettig die trainers daar met de kinderen omgaan", vertelt Christel. "Bovendien vond ik het positief dat ik al was aangesproken door iemand van de jeugdcommissie. Dus ik had geen bezwaar."

LEREN, PLEZIER EN RESPECT

Intussen is Roy een half jaar lid. "Roy traint tweemaal per week met de groep tot 14 jaar", vertelt Pelk. "Daarin zitten basketballers van elk niveau. Bij de Lions trainen die samen. Op deze leeftijd gaat het ons om het leerproces, het plezier in de sport en het respect voor elkaar."

Daarnaast speelt Roy wekelijks een wedstrijd. "Wedstrijden zijn leuk", zegt hij enthousiast. "Behalve als we verliezen. Dan zijn we heel stil in de kleedkamer." Christel is blij met de keus van haar zoon. "Als ouder moet je investeren in je kind. Ik merk dat het Roy goed doet om hier te spelen. Daarom maak ik daar graag geld voor vrij."

Christel Willemsen

Bonden trots op mentaliteitsverandering

Het project 'Meedoen Alle Jeugd door Sport' heeft deelnemende sportbonden en aangesloten verenigingen veranderd. Dat blijkt een paar maanden voor het einde van het project uit een rondje langs de bondskantoren. "We hebben onze maatschappelijke rol gepakt", klinkt het regelmatig.

Hoewel het project 'Meedoen' ook kwantitatieve doelen had, vinden deelnemende sportbonden het belangrijker dat zij een maatschappelijke rol zijn gaan spelen. "Wat ons betreft is het

belangrijkste resultaat van 'Meedoen' dat bij verenigingen de ogen zijn geopend", zegt André Hoogink, manager loopsport/The colors of Athletics bij de Atletiekunie. "Er zijn grote stap-

Phoenix: super actief en vindingrijk

Atletiekvereniging Phoenix in Utrecht was dankzij een heel actieve en creatieve commissie een van de meest actieve 'Meedoen'-verenigingen. De vereniging organiseerde in vier jaar bijna honderd grote en kleine activiteiten in de Utrechtse wijken Overvecht en Zuilen.

Een bijzondere actie was de oprichting van een klankbordgroep van Marokkaanse vaders, waarmee de club samen in de wijk en op scholen atletiekactiviteiten organiseerde.

De acceptatie van Phoenix door Marokkaanse vaders, maakte de weg vrij voor een loopgroep voor vrouwen, waaraan ook veel allochtone vrouwen meedoen. Een zeer bijzonder evenement was in juni 2009 de wereldrecordpoging van Lornah Kiplagat op de 10 km op de atletiekbaan in Utrecht. Daarvoor kwamen veel Ethiopische en Keniaanse toploopsters naar de Domstad. Phoenix omljstte de wereldrecordpoging met het scholenproject 'Sport ontmoet cultuur', met speciale lesbrieven over Kenia en Ethiopië. Deelnemende basisscholen namen ook deel aan de sponsorloop tijdens het Wereldrecord-Festival, waarvan de opbrengst naar sportprojecten in Kenia en Ethiopië ging. Phoenix wist met 'Sport ontmoet cultuur' atletiek, onderwijs, sportparticipatie en integratie succesvol te koppelen.

pen gezet om verder te kijken dan de grenzen van de eigen vereniging. Een aantal atletiekverenigingen wilde dat al langer. Dankzij 'Meedoen' hebben die verenigingen ambities kunnen waarmaken. (Zie ook het kader over Phoenix in Utrecht).

BLIK NAAR BUITEN

Vrijwel alle bonden vinden 'die open blik naar buiten' het belangrijkste resultaat. "De korfbalwereld was tot dan toe vooral gericht op het korfbal zelf", vertelt Marita Verkaik, projectleider van 'Tijd voor korfbal' bij het Koninklijke Nederlandse Korfbalverbond (KNKV). "Door 'Meedoen' zijn we onze sport ook als middel gaan zien om nieuwe doelgroepen te bereiken, zoals allochtone jongeren."

Het projectteam koos daarvoor bewust een teamlid van Marokkaanse afkomst. Zijn kennis van de islamitische cultuur speelde een belangrijke rol bij het stimuleren van korfbalverenigingen om contact te zoeken met de doelgroep via bijvoorbeeld moskeeën en islamitische scholen. Verkaik: "Voor die tijd hadden onze verenigingen weinig of geen contact met maatschappelijke organisaties. Door 'Meedoen' is dat veranderd."

Ook bij de Koninklijke Nederlandse Krachtsport en Fitnessfederatie (KNKF) heeft 'Meedoen' tot een veranderde visie op de eigen maatschappelijke rol geleid. "We zijn gaan beseffen dat onze sport een belangrijk pedagogisch instrument kan zijn en daarmee van grote waarde voor de samenleving", aldus Milan Somers, teamleider van 'Tijd voor Vechtsport', de projectorganisatie die werd ondergebracht bij de KNKF. Een gevolg van die veranderde visie is dat de KNKF in de eigen opleidingen nu

meer aandacht besteed aan pedagogische aspecten. Bovendien ontwikkelde de bond methodieken voor gedragsverandering en het vergroten van de sociale weerbaarheid.

Het belang dat de KNKF hecht aan deze ontwikkeling wordt geïllustreerd door het keurmerk 'Fight Right' dat de federatie in het leven heeft geroepen. Dat wordt toegekend aan clubs die voldoen aan eisen op het gebied van het pedagogisch en didactisch klimaat, de sociale en fysieke veiligheid, en haar maatschappelijke betrokkenheid.

Een derde voorbeeld van een bond die radicaal bakens heeft verzet, is de **Koninklijke Nederlandse Voetbalbond (KNVB)**. "Wij zijn van oudsher primair gericht op het verhogen van het niveau van het voetbal, vanaf de onderste amateurregio's tot aan de landelijke top", vertelt Jens van der Kerk, projectmanager Tijd voor Sport bij de KNVB. "Voetbal blijft uiteraard ons uitgangspunt, maar daarnaast zijn we door 'Meedoen' gaan beseffen dat we ook een maatschappelijke rol hebben en dat onze sport een middel kan zijn bij het oplossen van maatschappelijke vraagstukken."

De voetbalbond heeft tijdens 'Meedoen' bij alle deelnemende verenigingen meerdere deelprojecten uitgevoerd, gericht op het versterken van het bestuurlijk kader en het breder en intensiever opleiden van trainers, jeugdleiders en scheidsrechters. Daar-

naast is veel aandacht besteed aan het verbeteren van het sociale klimaat bij verenigingen door de nadruk te leggen op sportiviteit en respect. Bovendien hebben veel verenigingen samenwerking gezocht en gevonden met basisscholen in de wijk.

VERENIGINGEN WERKEN SAMEN

Een tweede resultaat waarop veel bonden trots zijn, is de vaak sterk verbeterde samenwerking tussen verenigingen onderling. Dat speelt bijvoorbeeld bij de **Koninklijke Nederlandse Gymnastiekunie (KNGU)**. "In Rotterdam organiseren turnverenigingen samen ieder jaar de Rotterdamse Turndag", vertelt Karin Laagland - consultant sport bij de KNGU. "De Turndag is een stadsbrede kennismaking met het uitgebreide aanbod van de KNGU." Aanvankelijk was de Turndag een project van de drie Rotterdamse turnverenigingen die in 'Meedoen' participeren. Inmiddels hebben ook andere turnverenigingen in Rotterdam zich bij het initiatief aangesloten, zodat in 2010 negen verenigingen samen verspreid over de stad promotie voor de sport maken.

Nog verder gaat de samenwerking in Amsterdam waar zeven turnverenigingen de Stichting Turnstad Amsterdam oprichtten. 'Samen zijn zij dependances begonnen in wijken waar nog geen turnvereniging was', vertelt Laagland.

Het Amsterdamse voorbeeld trekt in de Nederlandse turnwereld veel aandacht en gaat wellicht in verschillende plaatsen navolging krijgen.

Ook binnen de **Koninklijke Nederlandse Zwembond (KNZB)** zijn verenigingen lokaal gaan samenwerken. In verschillende 'Meedoen'-gemeenten hebben zwemverenigingen lokale netwerken gevormd. "In Rotterdam hebben vijf zwemverenigingen samen een verenigingsmanager", vertelt Maritsa Venhof, projectleider van Swim2gether bij de KNZB. Een resultaat van de samenwerking is het jaarlijkse Zwem Event, een groot kennismakingsevenement in diverse zwembaden in de stad. De zwemverenigingen hebben hier inmiddels ook een duiksportvereniging bij betrokken om het aanbod te verbreden.

NIEUWE PRODUCTEN

De ontwikkeling van nieuwe producten is een derde 'Meedoen'-resultaat waarop sportbonden trots zijn. Dat geldt bijvoorbeeld voor de Koninklijke **Nederlandse Baseball en Softball Bond (KNBSB)** dat met BeeBall een nieuwe spelvorm ontwikkelde voor kinderen van 5 tot 12 jaar. Het spel is door de kleine teams dynamisch en kan eigenlijk overal gespeeld worden, ook indoor. Bijzonder is dat BeeBall basisregels heeft die aangepast kunnen worden aan de leeftijd en ervaring van de spelertjes. Zo zijn er verschillende balgrootten en kan er met

Basketballs'Cool biedt tussenstap naar verenigingslidmaatschap

In het traditionele model krijgen kinderen eerst een aantal kennismakingslessen binnen schooltijd, gevolgd door trainingen in de vorm van een buitenschoolse activiteit. Daarna nodigt de vereniging enthousiaste kinderen uit om op de club te komen trainen en vervolgens lid te worden. "Die laatste stap is vaak te groot", zegt Martin Ho Suie Sang van de basketballbond. "Daarom hebben we met Basketballs'Cool een tussenstap ontwikkeld."

Basketballs'Cool heeft het karakter van een sportinstuif. Op een vaste plek en op een vast tijdstip kunnen kinderen van 6 tot 12 jaar gedurende anderhalf uur lekker basketballen bij een vereniging onder leiding van gediplomeerde basketbaltrainers. De kinderen betalen per keer een klein bedrag, maar krijgen daarvoor een echte training, met aandacht voor de technische aspecten van de sport. Daarnaast is er veel ruimte voor afwisselende spelvormen. Want het belangrijkste doel is kinderen op een speelse manier laten ervaren hoe leuk basketball is.

Basketballs'Cool fungeert als een dependance van de lokale basketballvereniging, maar is vrijblijvender dan een clublidmaatschap. Desondanks worden deelnemers wel gestimuleerd om regelmatig te komen, bijvoorbeeld met een stempelkaart en leuke prijsjes.

Basketballs'Cool blijkt een zeer succesvol concept. In Amsterdam zijn er inmiddels acht Basketballs'Cool's in verschillende wijken. Ook in Utrecht, Dordrecht, Tilburg, Arnhem Heerenveen, Alkmaar, Weert, Sittard en Maastricht zijn Basketballs'Cool's actief of in ontwikkeling.

Het fraaie van Basketballs'Cool is dat het concept heel gemakkelijk kopieerbaar is voor andere sporten.

drie of vier honken worden gespeeld. Met BeeBall heeft de KNBSB een spelvorm die - in tegenstelling tot het technisch moeilijke honk- en softball - ook door jonge kinderen met veel plezier gespeeld kan worden. "We hebben het spel in 2008 geïntroduceerd. Inmiddels

hebben veel verenigingen het in hun aanbod opgenomen", vertelt bondsdirecteur Hans Meijer. "Bovendien hebben we daarmee ook een aantrekkelijk aanbod voor scholen en wijken." Ook de Nederlandse Basketballbond (NBB) ontwikkelde nieuwe producten,

zoals de succesvolle pleintjesvariant Streetball, gericht op de middelbare schooljeugd. Paradepaardje van de NBB is Basketballs'Cool, dat deel uitmaakt van het Peanutbasketball-concept voor basisschooljeugd (zie kader 2). "Ook belangrijk is dat uit het projectteam van 'Basketball Unites' een nieuwe afdeling binnen de basketballbond is voortgekomen", vertelt Martin Ho Suie Sang, Programmamanager Basketball Unites bij de NBB. "Vóór 'Meedoen' deden we weinig aan basketballpromotie en innovatie. Dat is nu veranderd." Kortom, ook bij de NBB leidde het project tot een cultuuromslag.

KADEROPLEIDINGEN

Vrijwel alle 'Meedoen'-sportbonden realiseerden zich in de loop van het project dat voor de opvang van de instroom van nieuwe leden voldoende trainers beschikbaar moeten zijn. Alle bonden hebben daar veel aandacht aan besteed. Zo heeft **Judobond Nederland (JBN)** voor de 25 deelnemende verenigingen in totaal ruim honderd nieuwe trainers opgeleid.

De JBN is één van de bonden die het bijzonder goed deed met sportzorgtrajecten. "Judo slaat goed aan bij jongeren met een jeugdzorg-indicatie", zegt Han van Dijk, projectleider Urban Judo. "Wij hebben dat inmiddels geïdentificeerd als een van de marktelden waarop judodocenten een belangrijke rol kunnen spelen." Om dat te ondersteunen breidde de JBN het eigen opleidingsassortiment uit met een opleiding 'Judo in de zorg'. "Inmiddels volgen vijftig judodocenten deze bijscholing en hebben vier judoeraren het certificaat al gehaald", vertelt Van Dijk. "Onze sport heeft pedagogische, socialiserende en therapeutische waarde. Door zo'n cursus als 'Judo in de Zorg' bieden we docenten toegang tot nieuwe markten en doelgroepen. Tegelijkertijd geven we daarmee vorm aan de maatschappelijke bijdrage die onze sport kan bieden."

Gemeenten trots op verbeterde contacten

Een paar maanden voor het einde van het project 'Meedoen Alle Jeugd door Sport' zijn de deelnemende gemeenten tevreden. De georganiseerde sport is volgens hen een sterke partner geworden bij het realiseren van maatschappelijke doelen.

"Da's een inkoppertje", zegt Irene van Marle, projectleider Sports United bij de gemeente **Eindhoven**, als we haar vragen op welk resultaat van 'Meedoen' zij het meest trots is. "Dat is ongetwijfeld de sterk verbeterde samenwerking tussen gemeente, verenigingen en bonden. Dat is een enorme winst voor de sport in Eindhoven."

Van Marle staat bepaald niet alleen in haar oordeel. Zonder uitzondering noemen alle vertegenwoordigers van de elf deelnemende gemeenten het verbeterde contact met sportbonden het belangrijkste resultaat van 'Meedoen'.

VERSTERKTE VERENIGINGEN

"Vooraf op uitvoerend niveau zijn de lijnen tussen bonden en gemeente korter geworden", vindt Dik Schreuders, van de dienst Sport en Recreatie van de gemeente **Rotterdam**.

Schreuders is ook blij met de structurele versterking van lokale sportverenigingen. "We hebben daarvoor extra ondersteuning vanuit Rotterdam Sportsupport ingezet. Bovendien hebben we een aantal projecten aan elkaar geknoopt, met name de Schoolsportverenigingen (een Proeftuinproject van NOC*NSF), maar ook de Impuls Brede Scholen, Sport en Cultuur (in de volksmond: de combinatiefunctionarissen). Ten slotte hebben we clusters van verenigingen versterkt met verenigingsmanagers."

Gevraagd naar opvallende voorbeelden, roemt Schreuders de aanpak van de KNVB: "Die heeft in Rotterdam veel bereikt". Ook de KNKF heeft volgens hem "grote stappen gezet en is daarvoor bij ons echt in beeld gekomen."

MEEDENKEN

Het projectteam Tijd voor Vechtsport, ondergebracht bij de KNKF wordt door meer gemeenten als een sterke partner genoemd. "Net als de Judobond besteedt de KNKF veel aandacht aan gedrag en discipline", vertelt Van Marle (**Eindhoven**). "Ik zie de waarde daarvan voor kinderen. Ik ben in ieder geval heel tevreden over de weerbaarheids-trainingen die in samenwerking met de KNKF op scholen zijn gegeven."

Ook **Tilburg** heeft goede ervaringen met de KNKF. "Naast enkele verenigingen hadden we hier veel ongeorganiseerde docenten", vertelt Mario Hofkens, teammanager Sportontwikkeling bij de gemeente Tilburg. "Met behulp van Tijd voor Vechtsport hebben we die op een hoger niveau getild en strakker georganiseerd. Uit die samenwerking is zelfs een nieuwe stichting voortgekomen." Een bijzonder succes is ook de realisatie van een geavanceerd streetbasketball court in het hartje van Tilburg. "Dat is een gezamenlijk project met de NBB, Tilburgse basketballverenigingen en jongeren uit de stad", legt Hofkens uit. "Op dat veldje worden regelmatig trainingen, workshops en wedstrijdes georganiseerd. Daarmee slaan we een brug naar jongeren die vooralsnog weinig van georganiseerde sport willen weten, maar wel graag basketballen."

STRUCTUREEL CONTACT

Het verbeterde contact tussen gemeenten en sportbonden heeft in sommige gevallen al een structurele vorm gekregen. "We hebben bijvoorbeeld met de KNVB regelmatig overleg dat zich niet

beperkt tot 'Meedoen', maar gaat over een breed scala aan onderwerpen", zegt André Veth, accountmanager Sport bij de gemeente **Dordrecht**. Behalve over de samenwerking met de sportbonden is Veth erg tevreden over de manier waarop verenigingen zich hebben ontwikkeld. "Het belangrijkste is dat verenigingen hebben leren analyseren wat hun imago is en wat ze moeten doen om doelgroepen te bereiken en te behouden."

Ook veel andere gemeenten noemen de ontwikkelingen bij lokale verenigingen een grote winst van 'Meedoen'. "Bij zijn verenigingen zich meer bewust geworden van hun maatschappelijke rol", vindt Hilde Lamers, programmanager sportbeleid bij de gemeente **Den Haag**. Zij beseft dat de overheid tegenwoordig steeds meer van verenigingen verwacht. "Dat vraagt om grotere professionaliteit. Daarom hebben we in Den Haag bij dertig verenigingen jeugdsportcoördinatoren aangesteld. Dit zijn combinatiefunctionarissen die voor naschools sportaanbod zorgen, maar ook projecten voor jeugdige verenigingsleden organiseren en bijdragen aan het ontwikkelen van het jeugdbeleid van de vereniging."

MEGA-OPERATIE

Een gevolg van de verbeterde samenwerking met bonden en verenigingen is dat het aantal sportkennismakingslessen op scholen gedurende de 'Meedoen'-

jaren enorm is toegenomen. Henny Breukers, teamleider Sport en Bewegen bij de gemeente **Enschede** heeft het over een "mega-operatie". "Het gaat om letterlijk duizenden kennismakingslessen. Niet alleen op basisscholen, wat we in Enschede al deden, maar ook op scholen voor voortgezet onderwijs." Hoewel die kennismakingslessen de basis vormen voor de beoogde instroom van kinderen en jongeren bij de lokale sportverenigingen, was er vaak veel meer nodig om jeugd uit de aandachtswijken, en vooral meisjes met een niet-westerse achtergrond, aan verenigingen te binden.

Enschede is een van de gemeenten die op dat gebied succesvol was. Breukers: "Voor veel islamitische meisjes blijkt het belangrijk dat zij getraind worden door iemand uit de eigen cultuur. Daarom hebben we bijvoorbeeld een Turkse gymleerkracht aan een korfbalvereniging gekoppeld. Dat vergrootte de instroom van Turkse meisjes." Breukers, lid van de landelijke klankbordgroep sportzorgtrajecten, is ook trots op de bereikte resultaten van de sportzorgtrajecten in Enschede. "We zochten bewust naar verenigingen waar mensen zaten met affiniteit met jeugdzorg. Dat werkte goed. Ik ben

bovendien blij dat de effecten van de zorgtrajecten heel hoopgevend zijn."

'BOS-EFFECT'

Opvallend is dat veel 'Meedoen'-gemeenten in de loop van de afgelopen vijf jaar andere beleidsterreinen dan sport bij het project betrokken. Dat heeft er toe geleid dat Sportservice **Nijmegen** in de 'Meedoen'-periode de verenigingsondersteuning sterk verbreed heeft, door samen te werken met partners uit andere maatschappelijke domeinen. "We hebben bijvoorbeeld een pool van bedrijven die graag een maatschappelijke bijdrage willen leveren", vertelt Barbara Burghard, accountmanager bij Sportservice Nijmegen. "Sportverenigingen met bepaalde ondersteuningsvragen koppelen we voor tijdelijke hulp en expertise aan die bedrijven." In het verlengde hiervan heeft Nijmegen een netwerkorganisatie opgezet met zelforganisaties van allochtonen. "Die zelforganisaties beseffen het belang van sport voor kinderen, zijn bereid bij te springen om met de ouders te praten en zo bij te dragen aan de instroom van allochtone jongeren bij verenigingen."

Ook in **Utrecht** is sprake van een domein overstijgende aanpak. Teke-

nend is dat Fatima Aliyat, projectleider Meedoen, zelf geen sportachtergrond heeft, maar wel op verschillende andere beleidsterreinen actief is geweest. "Dat betekent dat ik een groot netwerk heb in verschillende richtingen", aldus Aliyat. "Dat heb ik onder meer ingezet om 'Meedoen'-verenigingen in contact te brengen met moskeeën en migrantenorganisaties."

Aliyat zocht ook bewust naar zelforganisaties van allochtone Utrechters en kwam zo in contact met de Stichting Comeback, een organisatie van vaders die zich inzetten voor kinderen en jongeren in de wijk Kanaleneiland. "Om kinderen discipline bij te brengen, is de stichting met worstellessen begonnen", vertelt Aliyat. "Ze begonnen met vier jongens, maar zijn uitgegroeid tot veertig deelnemers." Inmiddels is het clubje in contact gebracht met sportcentrum 'De Halter', dat Stichting Comeback met raad en materialen ondersteunt.

MEISJES

Ook **Zaanstad** boekte succes met allochtone meisjes. "We hebben een compleet meisjesvoetbalteam kunnen vormen en onderbrengen bij de voetbalvereniging Hellas Sport", aldus Huib Nat, Hoofd Sportservice Zaanstad. Om die meiden te vinden is Sportser-

vice Zaanstad letterlijk op straat gaan zoeken. "We hebben meiden aangesproken en gevraagd of ze van voetballen hielden en wellicht in een team wilden spelen", vertelt Nat. Vaak was er wel belangstelling, maar vreesden de meisjes weerstand thuis. "Een Turkse collega heeft honderden telefoontjes gepleegd om ouders en meisjes over te halen." Nat beschouwt ook de plaatselijke sportschool Salomons als een lichtend voorbeeld. "Die is enorm actief geweest en heeft veel jongeren bereikt", vertelt Nat, "onder meer door dependances voor jeugd judo op te richten in een aantal wijken van Zaanstad."

EFFECTIEVER

Geert Geurken, Hoofd Sportontwikkeling bij het Sportbedrijf **Arnhem**, is trots op de resultaten van 'Meedoen'. "Ik ben blij met de kwantitatieve resultaten", zegt hij, "maar ik ben net zo trots op de processen en de verankering van de resultaten. Het belang van sport als middel wordt in Arnhem inmiddels breed erkend."

Volgens Geurken waren niet alle 'Meedoen'-verenigingen in Arnhem 'helemaal klaar' om zich op nieuwe doelgroepen te richten, maar waren er in iedere sport wel een aantal "succesclubs". "Een mooi voorbeeld vind ik de Gymnastiekunie

die in samenwerking met de turnverenigingen in Arnhem de moeilijke groep van 13 tot en met 18 jaar wist te bereiken met de nieuwe sportvorm 'Trickz'. Inmiddels houden veertig jongeren in Arnhem zich bezig met deze spectaculaire mengvorm van martial arts en acrobatiek.

"HET IS NOOIT AF!"

"Verenigingen hebben een belangrijkere rol gekregen in de sportstimuleringsprogramma's waarmee we al bezig waren", zegt Sytske Tjeerdema, projectleider Meedoen bij de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling van de gemeente **Amsterdam**. "Verenigingen zijn structureel veranderd en zijn daarvoor beter in staat om de instroom van nieuwe leden te verwerken." Een belangrijke succesfactor daarbij is de combinatiefunctionarissen die bij een aantal Meedoenverenigingen zijn aangesteld.

Tjeerdema prijst ook de inspanningen van de sportbonden om het technisch kader bij hun verenigingen naar een hoger niveau te tillen. "Een mooi voorbeeld vind ik de KNVB die in de opleidingen meer aandacht is gaan besteden aan pedagogiek en didactiek", zegt Tjeerdema. "Dat is een cultuuromslag waar de voetbalbond trots op mag zijn." Ook binnen de gemeente Amsterdam is er volgens Tjeerdema sprake van een belangrijke cultuuromslag. "We zijn ons bewust geworden dat we allochtone meisjes echt als een zelfstandige doelgroep moeten beschouwen, en daar gericht programma's voor moeten ontwikkelen." Daarom heeft Amsterdam inmiddels een pool van vrouwelijke trainers opgericht.

Met sportintroductielessen op honderd basisscholen was 'Meedoen' ook in Amsterdam een grote logistieke operatie. "We hebben veel bereikt, maar sportstimulering is nooit af. Daar moeten we aan blijven werken."

Sport als aangrijpingspunt voor gedragsverandering

In het kader van "Meedoen Alle Jeugd door Sport" worden landelijk vijftig zogenaamde sportzorgtrajecten uitgevoerd. Dat zijn speciale sporttrajecten bij sportverenigingen voor jongeren waarvoor een indicatie voor jeugdzorg door Bureau Jeugdzorg is afgegeven. De gedachte is dat deze jongeren binnen het kader van hun behandeling gebaat kunnen zijn bij deelname aan sport. Onderzoekers van DSP-groep volgden de trajecten de afgelopen jaren op de voet. Onlangs brachten zij de belangrijkste ontwikkelingen en resultaten in beeld.

Sinds 2007 hebben minimaal 900 jongeren deelgenomen aan één van de sportzorgtrajecten. Hulpverleners is gevraagd om na afloop van ieder traject per jongere een evaluatieformulier in te vullen. Op basis van de geretourneerde vragenlijsten (N=48) eind 2009 blijkt dat de hulpverleners over het algemeen positief zijn over de effecten van het sportzorgaanbod. Bij ruim driekwart van de deelnemers is het gedrag volgens de hulpverleners licht tot sterk verbeterd. Meest voorkomende effecten zijn dat de jongeren meer zelfdiscipline en doorzettingsvermogen vertoonden, beter met elkaar samenwerkten, en een beter zelfbeeld en meer zelfvertrouwen hadden gekregen.

Ook had het sporten effect op zelfbeheersing en agressieregulatie. De jongeren gingen beter om met feedback en kwamen regels en afspraken beter na. Bovendien biedt het de jongeren een gezonde uitlaatklep. Een leuke en aansprekende training, die op een inspirerende manier door een deskundige trainer wordt gegeven, vormt de basis van het succes.

Voor meer informatie over het onderzoek kunt u contact opnemen met DSP-groep, telefoonnummer 020 6257537. Voor meer informatie over sport-zorgtrajecten kunt u contact opnemen met Carin Lammers van MOgroep Jeugdzorg, via lammers@mogroep.nl. Download (de samenvatting van) het rapport op www.dsp-groep.nl of www.meedoenallejeugddoorsport.nl

FOCUS OP MOGELIJKHEDEN

In het begin waren veel betrokkenen, vooral in de jeugdzorg, nog wat huiverig om sport te zien als middel voor het bereiken van gedragsdoelen bij de jongeren. De teneur van de reacties was toen: 'sport is vooral een zinvolle vrijetijdsbesteding'. En: 'sporttrainers zijn geen hulpverleners'. Dat is nog steeds de heersende opinie, maar steeds meer wordt ook benadrukt dat sport wel degelijk kan bijdragen aan de hulpverlening van de jongeren. Door niet te focussen op de problemen van de jongeren, maar hun mogelijkheden en krachten als uitgangspunt te nemen, kan sport een belangrijke bijdrage leveren aan een positief zelfbeeld en aan een positieve lichamelijke, mentale en sociale ontwikkeling.

Diverse betrokkenen pleiten daarom voor een permanent sportaanbod voor jongeren in de jeugdzorg. De uitdaging bestaat er uit om in de toekomst jongeren uit de jeugdzorg op basis van hun problematiek c.q. indicatiestelling gericht toe te leiden naar het meest passende type sportzorgtraject.

Momenteel worden stappen gezet om sportzorg ook na 2010 een vervolg te kunnen geven. DSP-groep blijft de trajecten tot die tijd volgen. Het eindrapport verschijnt in december 2010.

Maartje Delnoij, DSP-groep

Eindevaluaties Meedoen

Met vertrouwen naar de toekomst

Het programma Meedoen Alle Jeugd door Sport (Meedoen) loopt in 2010 ten einde. Dit betekent dat de eindbalans opgemaakt kan worden. Het Mulier Instituut heeft vanaf het begin van het programma de monitoring verzorgd (0-meting, 1-meting, 2-meting en kwalitatieve verdiepingsstudie) en is inmiddels gestart met de eind-evaluatie.

Deze bestaat uit vier deelstudies:

- een kwantitatieve eindmeting van ledentallen in alle Meedoen clubs (3-meting)
- een kwantitatieve evaluatie naar de opbrengsten onder alle Meedoen clubs
- een kwalitatieve verdiepingsstudie bij 20 Meedoen verenigingen (vervolg op studie in 2008)
- een kwalitatieve evaluatieronde bij alle deelnemende bonden en gemeenten

Het Mulier Instituut is inmiddels gestart met de kwalitatieve evaluaties. De peildatum voor de kwantitatieve eindmeting is 1 oktober. In het voorjaar van 2010 zijn alle betrokken Meedoen clubs (n=545) benaderd om een vragenlijst in te vullen. De respons in september ligt op 39% (215 verenigingen). Inmiddels zijn de clubs die de vragenlijst nog niet hadden ingevuld opnieuw benaderd. In deze bijdrage kunnen we daarom alleen enkele voorlopige conclusies vermelden, zonder 'harde cijfers'. Wel staan we aan

de vooravond van het kwantitatieve eindresultaat van Meedoen nog even stil bij de laatste – succesvolle – tussenstand van de jeugdledengroei van verenigingen tot 2009 (2-meting).

SUCCESSVOLLE RESULTATEN 2-METING

De Meedoen-clubs hebben over de periode 2007-2009 een ledengroei van ruim 23 procent gerealiseerd, wat een absoluut aantal van 20.293 extra jeugdleden tot 23 jaar betekent, een gemiddelde van 41 nieuwe leden per club. De groei van het aantal leden was in de periode tussen de 0- en 1-meting wat hoger dan in de periode tussen de 1- en 2-meting (respectievelijk +11.904 en +8.389).

Het aantal (niet-westerse) allochtone leden nam sterker toe dan het aantal autochtone leden (respectievelijk + 42% en + 15%). Sportclubs in de Meedoen-gemeenten vormen daarmee steeds meer een afspiegeling van de bevolking. In de Meedoen-gemeenten is bijna de helft van de jongeren van

	absoluut	procentueel	aantal nieuwe leden per club
Totale groei	20.293	23%	41
Autochtoon	10054	15%	19
niet westers allochtoon	9671	42%	18
westers allochtoon	481	85%	1
niet-westers allochtone meisjes	2824	91%	5

Tabel 1. Groei in aandeel jeugdleden tot 23 jaar tussen 2007-2009, naar etniciteit

allochtone afkomst, bij de Meedoen-clubs is dat inmiddels een derde.

Ook in het streven om allochtone meisjes in het bijzonder meer te betrekken in de georganiseerde sport, zijn de deelnemende clubs geslaagd. Het aantal niet-westerse allochtone meisjes bij de Meedoenclubs is in twee jaar bijna verdubbeld (+ 91 procent) tot bijna 6.000 leden. Deze groei is beduidend hoger vergeleken met die onder autochtone meisjes (+14 procent) en onder niet-westerse allochtone jongens (+34 procent). In absolute aantallen was de stijging onder zowel allochtone als autochtone meisjes echter gering. Gemiddeld schreven de clubs 5 allochtone en 5 autochtone meisjes bij als lid, naast 13 allochtone en 14 autochtone jongens.

VERSCHILLEN

Er bestonden ook duidelijke verschillen in groei van het aandeel (allochtone) jeugdleden tussen bonden en tussen gemeenten. Dat voetbal en vechtsporten populair zijn onder (allochtone) jeugd blijkt niet alleen uit het grote aantal deelnemende clubs vanuit de KNVB (235) en de KNKF (95), maar komt ook naar voren in de bereikte groei. Vechtsportverenigingen groeiden gemiddeld met 63 jeugdleden, voetbalclubs met 44. De korfbalclubs kenden de kleinste groei met gemiddeld vijf nieuwe jeugdleden. De sterkste groei onder allochtone jeugdleden werd opgetekend door de KNBSB en de KNKF, met respectievelijk 28 en 43 per club.

Bezien we de jeugdledengroei per gemeente dan blijkt Arnhem de winnaar met 79 nieuwe jeugdleden per club. In Enschede was de groei per club het minst groot (28). Amsterdam en Utrecht kenden gemiddeld de grootste groei onder jeugdleden van allochtone afkomst (resp. 27 en 25 per club). In Utrecht was de toename onder allochtone meisjes het grootst.

HOOPVOLLE RESULTATEN VERENIGINGS STUDIE

De voorlopige resultaten van de verenigingsstudie laten zien dat de groei van het aantal (allochtone) jeugdleden, en het verbeteren van het sporttechnisch kader de belangrijkste doelen waren van de clubs bij aanvang van Meedoen. Ook positioneringdoelen zoals het vergroten van de maatschappelijke functie en het bekender en zichtbaarder worden van de club in de buurt scoren hoog.

Over bovengenoemde doelen blijken clubs terugkijkend ook het meest tevreden wat betreft de behaalde resultaten. Het minst tevreden zijn Meedoenclubs over de groei van de betrokkenheid van allochtone ouders en de vertegenwoordiging van allochtonen in kaderfuncties, terwijl dit toch bij veel verenigingen wel als belangrijk doel werd gezien. De belangrijkste ervaren belemmering tijdens het Meedoen-programma was het kadertekort en het probleem met aantrekken van nieuw vrijwillig kader. Clubs met relatief veel allochtone leden ondervonden ook relatief vaker financiële belemmeringen bij de uitvoering.

POSITIEVE TOEKOMST

Verenigingen zijn over het algemeen tevreden over de samenwerking met bonden, gemeenten, wijkinstellingen en scholen.

Het grootste deel van de verenigingen is positief over de toekomst. De meeste verenigingen verwachten dat zij de activiteiten uit het Meedoen-programma (al dan niet in afgeslankte vorm) zullen voortzetten en de resultaten die tot nu toe behaald zijn deels of volledig behouden zullen blijven.

**Agnes Elling & Remco Hoekman,
WJH Mulier Instituut**

Colofon

Dit is een uitgave in kader van het programma Meedoen Alle Jeugd door Sport (2006-2010) van de ministeries van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en Wonen, Wijken en Integratie (WWI). De landelijke projectleiding van dit uitvoeringsprogramma is in handen van het Nederlands Instituut voor Sport en Beweging (NISB). NISB voert tevens, met medewerking van de Nederlandse Sport Alliantie (NSA), het ondersteunend beleid uit.

Overige partners in het programma zijn:

MO-groep (sportzorgtrajecten);
WJH Mulier Instituut
DSP-groep
NOC*NSF

Tekst: Roel Mazure, Agnes Elling, Remco Hoekman, Eric Legendijk, Clémence Ross, Maartje Delnoij
Vormgeving: Vuurwerk communicatie en vormgeving BV, Arnhem
Drukwerk: Drukmotief, Apeldoorn
Fotografie: Willem Mes, VVB foto, NISB, en sportbonden

© NISB, Ede, december 2010
Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welk andere wijze ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

**Nederlands Instituut voor
Sport en Beweging**

Postbus 643
6710 BP Ede
T: 0318 - 490 900
E: info@nisb.nl
W: www.nisb.nl

www.meedoenallejeugddoorsport.nl

MEEDOEN ALLE JEUGD DOOR SPORT

In samenwerking met

NISB is het Nederlands kennis- en innovatie-instituut dat aanzet tot sport en bewegen om participatie, leefbaarheid en gezondheid te bevorderen
Horapark 4, 6717 LZ Ede P Postbus 643, 6710 BP Ede T (0318) 49 09 00 F (0318) 49 09 95 E info@nisb.nl W www.nisb.nl